Trahinienele

Personaje

Deianira vine din iatacul ei, urmată de bătrîna care îi fusese doică.

DEIANIRA[1]

HERACLES[2]

HYLLOS, *fiul lui Heracles şi al Deianirei*

IOLE[3], *prizonieră (rol mut)*

LIGHAS, *crainicul lui Heracles*

DOICA *Deianirei*

UN BĂTRâN *din Trachis*

CRAINICUL

UN SCLAV *al Deianirei*

CORIFEUL

CORUL *alcătuit din cincisprezece femei tinere din Trachis*

Acţiunea se desfăşoară In Trachis, in Tesalia, în faţa palatului regelui Ceyx, unde locuieşte Heracles,

DEXANIRA

[1] Citeşte Deianira.

[2] Citeşte Heracles. ? Citeşte I61e.

De mult spun oamenii, de cînd e lumea spun,
Că pînă cînd sorocul morţii n-a bătut
Nu poate riimeni şti de viaţa i-a fost chin,
Ori fericire-a fost.[1] Eu însă n-am s-aştept
La Hades să cobor, că viaţa, vai, mi-o ştiu:
Doar chin şi-amar! Trăiam eu încă-n Pleuron,
La tatăl meu Oeneus; măritişul meu
Mi-a fost prilej de-atîtea frămîntări cum nu-i
Femeie în Etolia să fi-ndurat.
Ce-am tremurat!... Eu am avut un peţitor:
Pe Acheloos, rîu vestit. Cînd m-a cerut
El tatii, rînd pe rînd s-a-nfăţişat în chip
De taur mai întîi; de şarpe-apoi, sclipos
Şi-ncolăcit... şi-n urmă-n chip de om, cu cap
De bivol, iar din barSa-i cea stufoasă-i tot

[1] Această zicală atribuită lui Solon apare frecvent în literatura elină. Vezi şi sfîrşitul tragediei *Oedip rege* (v. 1527 — 1530).

67

Ţîşnea şiroi de apă de izvor[1]... Vai, vai! Ce peţitor! Ce n-aş fi dat să mor atunci, Decît s-ajung ca să nuntesc cu el! Dar mai Tîrziu — norocul meu! — peţită-am fost de-un om

Vestit: feciorul-Alcmenei şi-al lui Zeus.[2] O! ce Mai trîntă între peţitori s-a-ncins!... Aşa Scăpai! Eu nu-s în stare a-ţi povesti ce-a fost; S-o facă cei ce-avut-au suflet a privi, Căci eu ca năucită-am fost... Ce groază-aveam

Că frumuseţea-mi va aduce mult amari

Dar Zeus, al luptelor cîrmaci, cu bine-a pus. El luptei un sfîrşit... Cu bine? Pot eu şti? Că de cînd soarta m-a legat cu Heracles Ce-i viaţa mea? Doar groază şi doar chin. Că zi

Şi noapte, noapte-zi, eu tremur pentru el: Eu i-am făcut copii, dar el — ca un plugar Ce-şi are-ogoru-n depărtări, de-l vede doar La vremea-nsămînţatului şi-a strînsului De rod — şi-i vede rareori..., doar cînd şi cînd.

Ce viaţă, vai! Abia se-ntoarce acas' şi iar O ia la drum, ca omu-n slujba altuia. Dar azi, măcar că-a-nfrînt el trudnicile-i griji, Mai spăimîntată-s ca oricînd.[3] Că de cînd el Pe îfitos[4] l-a

omorît, trăim aci-n

Trachis, la gazdă, în surghiun. Dar'Heracles S-a dus... Pe unde-o fi? Vai, nimeni n-a ştiut Să-mi spună un cuvînt. Ştiu doar că-ngrozitor De grija-i mă frămînt. Va fi păţit ceva?... Că zece luni s-au scurs şi s-au mai scurs vreo cinci

De cînd s-a dus şi semn de viaţă nu mi-a dat. Ce va fi fost? Ce grozăvii?... Şi cînd s-a dus,

[1] Prin aceste mstamorfoze ale lui Acheloos, Sofoclo situează tragedia în;atmosfera\mor vremuri legendare, când încă nu erau deosebiri între om şi monştri.

[2] Heracles.

[3] Firea şovăielnică şi temătoart a Deianirei, cum şi frumuseţea ei, care vor aduce — cum însăşi o spune — „mult amar", lămuresc întreaga ei tragedie.

[4] Fiul lui iWytos, regele Oechaliei, în Eubea. în legătură cu uciderea lui îfitos, a se vedea mai departe povestirea lui Lichas (v. 268 — 273).

OS

Pe o tăbliţă slove-a scris şi-ntr-una-i rog Pe zei să nu-mi aducă ea vreo pacoste.

DOICA

Stăpîna mea, o, Deianira, deseori Eu am văzut cum te jăleai că Heracles S-a dus de-aici... de mult! Dar azi să-ţi dau un sfat, De cumva-i este unei sclave-ngăduit Poveţe-a da stăpînilor[1]: ai mulţi copii; De ce nu l-ai porni pe vrunul dintre ei Pe urma soţului, să dea de el? Şi-ntîi Pe Hyllos poate-ar fi să-l mîi, de-i grijuliu Acest copil de tatăl său, de soarta lui. ...Dar uite-l, vine-ncoa, zorind înspre palat. Şi de-mi socoti tu sfatul înţelept, te poţi Sluji de omul ăsta-aşa cum ţi-am spus eu. *(Inîră Hyllos. Deianira li iese In Intîmpinare.)* DEIANIRA

O! fiul meu, copilul meu, şi-un om de rînd Grăieşte-adesea înţelept... Ea sclavă-i, da, Dar a vorbit cum una slobodă-ar vorbi.

HYLLOS

Ce zise, mamă? Spune-mi-o, de pot s-o ştiu. DEIANIRA A spus "că-i ruşinos că nu te-ngrijorezi

De tatăl tău, ce-i dus de mult printre străini.

HYLLOS

Ba ştiu de el, de-i dăm crezare zvonului.

[1] în antichitate nu era îngăduit sclavului să dea poveţe stăpî-nului. Aici, sfatul înţelept al sclavei pune în evidenţă naivitatea Deianirei.

J

DEtANIRÂ

Copile, unde-o fi? Ce se va fi zvonit?

HYLLOS

El — zice-se — a fost, tot anul ce-a trecut, Un slujitor la o femeie-n Lidia.

DEIANIRA

Atîta s-a-njosit?... La toate să te-aştepţi!

HYLLOS

Dar pare-se că din robie-ar fi scăpat.

DEIANIRA

Trăieşte? Nu? Şi unde-o fi? Ce s-a zvonit?

HYLLOS

în Eubeea!... Zice-se că-a atacat Pe Eurytos în ţara lui... ori că ar vrea...

DEIANIRA

(cu vioiciune)

Copile, ştii ori nu că despre-acest meleag El mi-a lăsat neîndoioase prevestiri?

HYLLOS

Ce prevestiri? Eu, mamă, chiar nimic nu ştiu.

DEIANIRA

A scris că viaţa-şi va sfîrşi-o-acolo, sau —

De-o fi biruitor — ferice va trăi

Cît zilo-o mai avea. Copile, viaţa lui La cotitură grea-i acum. N-ai vrea şi tu Să-i vii în ajutor? Că izbăvirea lui Va fi şi-a noastră izbăvire-a tuturor;
Iar moartea-i şi pe noi ne-o duce în mormînt.

Ah, mamă,-atunci eu plec, alerg! De-aş fi ştiut De-acele prevestiri, de mult eu lîngă el Eram. Dar, drept să-ţi spun, lui soarta i-a zîmbit Mereu; şi de-asta pentru el nu m-am temut, N-am tremurat. Dar azi, că ochii mi-ai deschis, N-am să mă las pîn' despre el nu aflu tot.

DEIANIRA

Te du, copilul meu! Tîrziu de-ar fi, nu-i prea Tîrziu cînd veste bună-ţi este dat s-auzi.

(Hyllos pleacă, in vreme ce se apropie corul.) **CORUL**

Strofa 1

O, tu ce din negura nopţii purces-ai, Cînd stelele-au prins să pălească, Şi căruia noaptea-ţi aprinde văpaia, O, Soare[1], o, Soare, ah, spune-mi: feciorul Alcmenei pe unde-şi mai duce el viaţa? Tu, zeu care-mprăştii lumină şi flăcări, O fi prin strlmtorile mării? Pe care — Că-s două -pămînturi[2] — pe care din ele Trăieşte? Tu spune-mi, că ageri ţi-s ochii!

Antistrofa 1

A plîns Deianira In sufletu-i dorul, Aflat-am, femeia aceasta ce-odată Atît de peţită fusese prin lupte. Şi astăzi nu-şi poate opri podiditul De lacrimi, ca pasărea-n mare urgie

[1] In teatrul elin, acţiunea desfăşurîndu-se în aer liber, eroii îşi îndreptau gîndul, în clipele solemne, către Soare, ca bunăoară Heracles cind îşi simţea sfîrşitul (v. 1144), sau Aias în clipa cînd îşi punea capăt Vieţii'(vezi *Aias,* v. 845).

[2] Trecerea printre insulele multe ale Mării Bgee da corăbierilor nnpresia că trec prin strîmtori. în împărţirea pămînturilor în două continente, Africa era uneori socotită ca fiind legată de Ruropa, alteori de Asia.

Căzută, şi greu o mai chinuie gîndul Că soţu-i departe; se tînguie-ntr-una Şi-şi plînge mereu în culcuş văduvia. Ea nu mai aşteaptă nimic de la soartă, Sărmana, ci numai amaruri şi jale.

Strofa 2

Ca marea cea-ntinsă, cînd vîntul Boreas Ori Notos stîrneşte talazuri, talazuri, Ce-n vuiet pornesc înspre ţărmuri şi iarăşi Din ţărmuri în larg se avîntă, aşa e Şi viaţa trudită-a odraslei lui Cadmos[1]: Odată se-nalţă şi iarăşi se-afundă, Cum parcă-ar pluti el pe marea cretană[2]; Dar vrunul din zei îi tot poartă de grijă, Oprindu-l din drumul nentors către Hades.

Antistrofa 2

(către Deianira)

Smerită-ţi voi face-o dojana — ţi-o spun eu în faţă: te zbuciumi din cale afară. Ascultă: nu-ţi pierde tu dulcea nădejde, Căci fiul lui Cronos, prea marele rege, Mai-marele lumii[3], el nu-i dăruit-a Pe oameni cu-o viaţă lipsită de-amaruri; Căci oricărui om îi e dată odată Răstriştea şi iar, altădată, huzurul, Aşa cum pe bolta cerească se-nturnă într-una şi stelele Ursei cea mare.

KPODA

(cu vioiciune)

Nici soarta haină şi nici bogăţia. Se-abate din nou sărăcia... şi iarăşi... Vremelnice-s toate pe lume... Regină, Nu-ţi pierde nădejdea! Ascultă-mi povaţa, Şi-n greaua răstrişte, în fiece clipă, Aceste-adevăruri pâstreazâ-le-n suflet, Păstrează-ţi nădejdea I Căci cine vreodată Văzut-a pe Zeus uitîndu-şi copiii?

DEIANIBA

(către corifeu)

Nimic nu-i statornic: nici noaptea-nstelată,

[1] Este Heracles, născut în Teba (Cadmeea), întemeiată de legenJ darul Gadmos. în sensul acesta i se spune

„născutul din Cadmos'j

[2] Zbuciumul vieţii e comparat cu valurile, îndeosebi cu ale mării din jurul insulei Creta, unde furtunile erau stîrnite de vînturile cară băteau în direcţii contrare, ceea ce îi îngrijora pe corăbieri.

[3] Adică Zeus, stăplnul zeilor şi al oamenilor.

Ţi s-o fi spus de ce mă zbucium eu atît:
De asta-ai şi venit — socot. O, fie-ţi dat
Nicicînd să-nduri ce-ndură sufletu-mi! Căci azi
Tu încă n-o poţi şti; în tinereţe-aşa-i!
Căci tinereţea-şi are raiul ei: nu-l bat
Furtunile, nici ploile, nici arşiţa;
Ea zburdă-n bucurii şi-şi toarce firu-aşa
Pîn'ce fecioarei i s-a spus femeie. Ah!
Abia atunci, ştiind ce-s nopţile de griji
Şi frămîntări, va tremura şi pentru soţ,
Şi pentru-odraslele-i. Şi cînd îşi va vedea,
Ea însăşi, soarta ei, va înţelege-atunci
Tot chinul meu... Ce suferinţe-am îndurat!
Ce multe-am plîns! Dar asta-i, vai, să-ţi povestesc:
Gînd cea din urmă oară Heracles, al meu
Stăpîn, s-a dus de-acasă, pe-o tăbliţă — scris
De mult — el gîndu-i de pe urmă mi-a lăsat,
Cum n-o făcuse el nicicînd, la luptă cînd
Pornea; că-atunci în ochii-i doar izbînzi mijeau,
Dar moartea nu! Dar azi, cum parcă-ar fi murit,
A scris ce mi se cade-a moşteni — că-am fost
Nevasta lui — şi din avutul părintesc
Ce vor primi copiii lui. Şi a mai scris
Că de se va fi scurs un an şi-apoi trei luni[1],
Şi nu se va fi-ntors, acest răstimp va fi

[1] După oracolul de la Dodona, Heracles ştia că va mai avea de îndurat chinuri vreme de un an şi trei luni. în acest răstimp el a fost un an în slujba Omfalei, iar cele trei luni s-au scurs în Euheea, în 'uptă cu Burytos.

Cu tîlc: el ori va ti murii, ori de-a trecut
De-acest soroc, va fi în viaţă fericit.
A spus că-aşa se vor sfîrşi şi trudele
Lui Heracles. Că zeii-au hotărît aşa,
Cum la Dodona-i prezisese un stejar
Bătrîn, cînd două turturele-au gîngurit.[1]
Azi clipa a sosit cînd se va-nfăptui,
Ori nu, prezicerea de-atunci. Eu însă-abia
Prinsesem s-aţipesc şi-odată, tresărind
De spaimă,-am şi sărit din pat... Prietene,
Ce groază mi-e! Am să-l mai văd pe cel mai bun
Şi vrednic om? Sau văduvită m-o lăsa? *f*

CORIFEUL

Nu mai cobi!... Un om, pe frunte-avînd cununi, Spre noi se-ndreaptă... văd... Aduce bune veşti. *(Intră grăbit un crainic.)*

CRAINICUL

O, Deianlra, tu, stăpîna mea, eu cel
Dintîi, eu teama ţi-o voi spulbera! Să ştii: Fecioru-Alcmenii-n viaţă e şi-a biruit! Prinos din

lupte-aduce zeilor străbuni.
DEIANIRA
Bătrîne, ce vorbeşti? Ce oare vrei să-mi spui?
CRAINICUL
Doritul soţ se va întoarce în curînd, Biruitor şi-n toată strălucirea lui.
DEIANIRA
Ţi-a spus-o ţie un străin? Un băştinaş?
[1] Preoteselor, care în străvechiul sanctuar de la Dodona tălmăceau oracolele după cîntecul turturelelor şi foşnetul frunzelor, li se spunea „turturele".
CRAINICUL
Un crainic, Lichas, el a spus-o multora Cari pe imaşul unde boii pasc s-au strîns. Cum l-auzii, am şi venit ca vestea-ntîi Eu să ţi-o dau... şi mă vei răsplăti şi tu.[1]
DEIANIRA
De ce n-aduse — el! — aceste bune veşti?
CRAINICUL
Femeie, nu-i uşor, că l-au înghesuit Cu întrebări toţi malienii[2] strînşi în jur; Nu poate face-un pas, că fiecare vrea, Setos de veşti, să afle tot; nu-i dau răgaz, Nici poate-a se urni din loc, pîn'mai întîi N-a spus el tot. De zăboveşte, nu-i că vrea! Dar într-o clipă-l vei vedea cu ochii tăi.
DEIANIRA
O, Zeus, stăpîn al nepăscutelor livezi Din Oeta[3], iată, după-amar de vreme, azi Ne-ai dat şi bucurii! Strigaţi, femei, şi-aci-n Palat şi dincolo de zidurile lui, Vestirea bunei veşti! Nici mai nădăjduiam.
CORUL
(cu însufleţire)
Vuiască palatul de chiotul vesel Al celei ce soţu-şi aşteaptă! Să cînte flăcăii cu toţii, slăvindu-l Pe-Apolo, arcaşul cu tolba-i Frumoasă, ce-n grija-i ne are! Fecioare, Cîntaţi voi peânul! Slăviţi-o
[1] în tragediile sofocleice idoia că din interes, din setea de bani, săvîrşesc oamenii unele fapte se regăseşte adesea. Uneori se şi aruncă blesteme asupra banului (vezi *Antigona,* v. 295 — 296).
[2] Vezi *Indicele numelor proprii.*
[3] Pe culmile muntelui Oeţa, consacrat lui Zeus, nu era îngăduit oamenilor să pască turmele şi nici să cosească iarba.
Pe Ârtemis, sora-i zeiască din Delos[1] '
Ce poartă în fiece mină O faclă aprinsă şi cerbi ea vînează! Pe nimfe, ce-i stau pe aproape,
Cintaţi-le-acuma! Mă saltă pămintul Cînd flautul cîntă.
(Cîntecul răsună în palat.) '■'•'■■<
O, flaut,
Tu, rege al inimei mele!"[1] *Cununa De iederă-ndeamnă să dănţui.*
Ah, slavă, ah, slavă!
Ah, vreau să mă-ntrec cu bachantele tale! ; *Peân, oh! Peăn, oh!*
(Către Deianira:)
Priveşte, stăpînă iubită, priveşte
Convoiul! Se-ndreaptă spre tine. '■'■"■
Ah, iată-l că vine, ah, vezi-l, stăpînă!
(Un convoi de femei robite vine, urmîndu-l pe ***Lichas.*** *- In mijlocul lor e Iole.)* , ',
DEIANIRA !
Prietene, îl văd; o clipă nu-l pierdui
Din ochi..., se-apropie. O, crainice, de cînd Te tot aştepţi Să-mi fii binevenit, de-aduci Tu veşti ce ne vor fi prilej de bucurii!
LICHAS
Venim cu bune veşti; şi ne-ai întîmpinat, Femeie, cum se şi cădea — că-am izbîndit! Pe-nvingător se cade a-l primi frumos.
[1] în textul gpac se spune „Ortigia", adică vechiul nume al Delo-sului. Aici s-a născut Artemis, pe care o slăveşte corul, invocîndu-l şi pe fratele ei, pe Apolo, zeul protector, care îşi avea în Delos marele sanctuar.
[2] Acesta este Dionisos, invocat o clipă de corul care uită că reprezintă pe tinerele fete din Trachis, pentru ca apoi, prin cîntecul solemn, „peanul", **să-l** invoce iarăşi pe Apolo.

DEIANIRA

Tu cel mai drag din toţi, ah, spune-mi mai intli: Pe Heracles, el viu fiind, am să-l mai văd?

MCHAS

Eu plin de viaţă l-am lăsat. Ce sănătos Şi-nfloritor era! N-avea un beteşug!

DEIANIRA

Dar unde-o fi? în ţara lui? Printre străini?

IJCHAS

Pe-al Eubeei ţărm! Lui Zeus, la Cenaion[1], Inalţă-altar. Cu poame-i face prinosiri.

DEIANIRA

îşi împlineşte-un legămînt? I~o cere-oracolul?

tlCHAS

Un legămînt făcut cînd cucerea şi răvăşea El ţara-aceasta a femeilor ce-aici le vezi;

DEIANIRA

Pe zei! Dar ele cine sînt? Şi ale cui?
Cînd văd eu soarta lor, de milă să le plîngi!

LICHAS

Sînt prăzile ce Heracles — şi pentru el, Şi pentru zei — le-a luat cînd pe-al lui Ilîurytos Oraş l-a năruit.

DEIANIRA

Şi-a stat de-atunci, de-atît Amar de vreme,-n preajma-acestei cetăţui?

* Pe acest promontoriu era slăvit, din vremuri străvechi, Zeus.

7?

LICHAs

Ba nu! A stat mai toată vremea-n Lidia, Dar liber nu, ci doar ca rob — rob cumpărat — Cum însuşi el a spus-o, el. Să nu-l bîrfim, Femeie! Zeus a vrut, nu el! Vîndut unei Femei barbâre-a fost: Omfâlei; şi un an întreg a slugărit-o el — aşa a spus! Şi-atît l-au amărît aceste înjosiri Că s-a jurat că-odată tot va înrobi Nevasta şi copiii celui ce şi-a rîs De el. Şi n-a fost vorbă-n vînt, ci ispăşind Păcatul lui, a strîns o oaste de străini Şi spre-a lui Eurytos cetate^a şi pornit, Că-l socotea pe-acesta vinovat de tot Ge-a pătimit. într-adevăr, cînd Eurytos Pe Heracles îl găzduise-n casa lui, Cîinos îl suduia, măcar că oaspe vechi I-a fost: „N-or da săgeţile-ţi vrun greş, dar tot Mai buni arcaşi sînt fiii mei.[2] Să rabzi, eşti rob, Eu liber sînt!" Cînd la ospăţ el s-a-mbătat, L-a dat afară din palat. Dar Heracles, Furios, nu i-a iertat-o şi... cînd îfitos S-a dus apoi pe deal în sus, înspre Tirint Să-şi cate caii cei fugari, pe cînd cu ochi Iscoditori îi căuta, iar gîndul lui Aiurea îi fugea, a fost de Heracles Zvîrlit din vîrful unui mal stîncos.[3] Dar Zeus, Stăpîn Olimpului şi tată-al tuturor, S-a înciudat şi rob el l-a făcut! N-a vrut
Să-l ierte că-a ucis, în chip viclean, un om — Chiar de-a ucis un singur om! Şi Zeus l-ar fi Iertat de s-ar fi răzbunat făţiş, pe drept, Căci zeii scîrbă au de tot ce-i josnic... Azi, La Hades sînt cei răi de gură şi trufaşi! Robită ţara lor a fost!... Femeile Ce le zăreşti venind spre noi ferice-au fost,

J

I

[1] Oechalia.

[2] Săgeţile lui tfitos, fiul lui Eurytos, nimereau întotdeauna ţinta. Dar Heracles se bizuia pe iscusinţa arcaşilor săi.
[1] Uciderea lui Tfitos de către Heracles îl arată pe acesta ca fiind cu atît mai vinovat cu cît a ucis pe cel pe care îl găzduise în casa sa.

7b

Că mult au huzurit. Azi, soarta nu îe-o poţi Rîvni. Le-a dat poruncă însuşi soţul tău Să vină-aici. Iar eu porunca-i împlinesc; Sînt slujnic credincios. Cînd el lui taică-său, Lui Zeus, neprihănite jertfe-i va jertfi — Că-i dase ajutor a izbîndi — atunci S-o-ntoarce Heracles. Şi vestea-aceasta-i tot Ce-i mai frumos din tot ce azi ţi-am povestit.

CORIFEUL

Regină, bucură-te tu, că ai de ce:
De tot ce ţi-a spus el, de tot ce însăţi vezi!

DEIANIBA

Cum inima nu mi-ar sălta, cînd aflu azi
Că soţul meu a izbîndit? Că-i doar firesc
Să-mi rîdă sufletul, văzînd izbînda lui.
Dar dacă stai şi te gîndeşti, poţi fi-ngrijat:
Căci şi cel fericit se poate nărui.
Prietene, m-a-nduioşat cînd le-am văzut
Sărmanele, prin ţări străine, de pripas,
Orfane, fără un cămin. Născute-au fost
Să fie libere şi, iată,-ajunseră-n
Robie!... Cruţă-i, Zeus ocrotitor, pe cei
Cari sînt ,din sîngele-mi născuţi! Dar dacă vrei
Ca să-i loveşti, aşteaptă mai întîi să mor.
Ce teamă sufletul mi-a prins cînd le-am văzut
Pe-aceste tinere!

(Către Io le:)

Dar tu, sărmano, tu,
Ce vrei pe-aici? Şi cine eşti? Fecioară eşti? Sau mamă? Ah, fecioară mai degrabă-arăţi, Şi mai de neam!

(Către Lichas;)

Hai, Lichas, spune-mi cine e Străina-aceasta? Cine-i? Cine-i maică-sa? Dar tatăl ei? Mă uit la ea şi milă mi-e Mai mult decît de altele, căci numai ea

Povara suferinţei ştie-a şi-o purta.

LICHAS

Dar ce ştiu eu? Şi tu de ce mă-ntrebi? Eu cred Gă-n ţara ei coboară ea din mare neam.

DEIANIRA

Din neam regesc? Vreo fiică-avut-a Eurytos?

LICHAS

Nu ştiu! Ge-o fi cu ea eu n-am mai cercetat. *f*

DEIANIRA

Nici numele tu nu i-l ştii? Nu ţi l-au spus?

LICHAS

Nu! în tăcere rostul mi l-am împlinit.

DEIANIBA

(către lole)

Dar mie spune-mi tot, sărmano, tot! Mai greu Vei pătimi de nu vom şti noi cine eşti.

(lole tace.)

UCIIAS

Ea limba nici acum nu şi-o va dezlega; Nici mai nainte-o vorbă ea n-a scos, ci doar în sinea ei amarul şi l-a mistuit. Sărmana, cît s-a tînguit şi cît a plîns De cînd în voia vînturilor şi-a

lăsat Ea ţara ei! Ce soartă-amară-a mai avut! Se cade deci a fi cu ea mai iertători.

DEIANIUA

Să-i dăm dar pace-acum! Şi ducă-se-n palat De bunăvoia ei! A pătimit de-ajuns,
Ca noi să nu-i mai tot sporim durerea ei,
so
Ci toţi fără zăbavă-nuntru să intrăm! *(Către Lichas:)*
Tu liber eşti şi du-te grabnic unde vrei, Iar eu voi rîndui ce trebuie-n palat.

(Urmat de convoiul de femei robite, Lichas pleacă. Deianira vrea să plece şi ea. Dar crainicul o opreşte.)

CRAINICUL

Mai stai o clipă-aici! Şi-n lipsa lor eu am Să-ţi spun pe cine-ai găzduit în casa ta, Şi-aşa să afli tot ce ele ţi-au ascuns, Ţi-au tăinuit. Că eu ştiu bine tot ce-a fost.

DEIANIBA

(nedumerită)

Dar ce-i? De ce vrei tu să mă opreşti aici?

CRAINICUL

Ci stai şi-ascultă-măl Tot ce ţi-am spus n-a fost în van. Şi nu-ţi va fi nici ce-am să-ţi spun acum.

DEIANIBA ,

Să-i chem pe ceilalţi napoi? Sau poate vrei Doar lor, femeilor, şi mie să vorbeşti?

CRAINICUL

(arătind spre cor)

Doar lor şi ţie vreau, iar celorlalte nu!

DEIANIRA

S-au dus. Şi-acum destăinuieşte-ţi gîndul tot!

CRAINICUL

Nimic nu-i adevăr din tot ce acest om
Ţi-a povestit. El sau te amăgeşte-acum,
Sau tot ce-ţi spuse pînă-acum au fost minciuni.

DEIANIBA

Ce vrei sfet spui? Descarcă-ţi gîndul tot! Să dau De rost eu vorbelor ce-mi strecuraşi, nu pot.

CRAINICUL

Eram de faţă mulţi cînd Lichas povestea — Şi-am auzit — cum soţul tău l-a omorît Pe Eurytos şi-n urmă cum a cucerit Oechâlia cu-naltele-i întărituri,
De dragu-acestei tinere; cum Eros — el, *
Doar el — iar nu ce-a pătimit în Lidia, mr
Nici Înrobirea lui sub al Omfâlei jug, Şi nici uciderea lui Ifitos l-a-mpins La lupta-atunci. Dar azi de Eros nici n-a mai
Vorbit. De fapt, cum Heracles, nenduplecînd Pe tatăl fetii să i-o dea, să aibe-ascuns Culcuş cu el, a născocit un chiar nimic Şi-a năvălit cu oastea-n ţara tinerei Femei, al cărei rege Eurytos era,
Cum auzişi. Pe tatăl fetei l-a ucis,
Şi-n ţara-i a făcut prăpăd! El în palat, Cum vezi, s-o-ntoarce-acum, dar trimiţînd-o-ntîi Pe ea, dar nu ca sclavă, nu! Nu crede-aşa Ceva, că-i foc de-ndrăgostit. Ţi-am dezvelit,
Regină, tot ce mi-a fost dat s-aud şi eu Din cîte Lichas povestise-n agora, Şi-ntreg poporul din Trachis l-a auzit. Ţi-or spune-o toţi... Şi dacă vorbele-mi te dor, Mă doare că le-am spus, dar este-un adevăr.

DEIANIBA

Vai mie, vai! Ce s-o-ntîmpla? Cum de-am lăsat, Fără să ştiu, să-mi intre-n casă-o pacoste? Nenorocită-s, vai! Ea cine-o fi? Nici cel Ce o aduse n-o ştia? El se jura că nu!

CEAINICUL

O vezi cît colo că-i de neam! Frumoasă e! Ei tată i-a fost Eurytos, iar numele-i

Iole..., dar acela ce-a adus-o aici
Nu îl ştia, că n-a-ntrebat-o el nicicînd.

CORIFEUL

Ah, piară cei ce-s necinstiţi — de nu chiar toţi, Măcar acei ce-n taină mîrşăvii urzesc!

DEIANIBA

Femeilor, ce pot să fac? Ce pot? Că rău
M-a năucit ce-mi spuse el..., sînt la pămînt!

CORIFEUL

Te du năuntru-acum! Pe Lichas să-l întrebi; De-l iei din scurt şi-l iscodeşti, îţi spune tot.

DEIANIBA

Aşa-i! Şi-acum mă duc... Cuminte-i sfatul tău.

CRAINICUL

Iar noi să stăm pe loc? Ce-ar trebui să fac?

DEIANIBA

Stai locului, căci iată, făr' să-l fi chemat Prin vrun pristav de-al meu, el vine din palat.

LICHAS

(indreptîndu-se spre Deianira)

Stăpîna mea, ce vorbă vrei tu să-i trimiţi Lui Heracles? Să-mi spui, că-s gata să pornesc.

DEIANIBA

Tu te-ai lăsat mult aşteptat. Şi-acum zorit
Mai eşti, cînd tocmai vream de vorbă să mai stăm.

LICHAS

Mai vrei să mă întrebi? Sînt gata să-ţi răspund.

DEIANIRA

Şi-mi juri că ai să-mi spui întregul adevăr?

LICHAS

Voi spune tot ce ştiu. Pe Zeus cel mare-ţi jur!

DEIANIRA

Femeia ce-a venit cu tine, cine e?

LICHAS

Din Eubeea..., dar părinţii nu i-i ffciu.

CRAINICUL

(răstindu-se)

Te uită-n ochii mei! Şi cui crezi că-i vorbeşti?

LICHAS

Dar tu de ce mă-ntrebi? Şi unde vrei s-ajungi?

CRAINICUL

Răspunde la ce-ntreb, de-ai înţeles ce vreau!

LICHAS

Eu Deianirei îi vorbesc — ei, fiicei lui
Oeneus — reginii-ai cărei soţ e Heracles! Stăpînei mele... Ce? Ori ochii m-amăgesc?

CRAINICUL

E tocmai ce voiam din giira ta s-audî'[1] Tu spui că ţi-e stăpînă?

LICHAS

Da, aşa şi e!

CRAINICUL

Şi ce osîndă crezi că ţi s-ar cuveni

Cînd vei fi prins că mincinos tu i-ai vorbit?

LICHAS

S-o mint pe ea? Ce tîlc au vorbele ce-mi spui?

CRAINICUL

In vorba-mi nu-i

LICHAS

vrun ascunziş. O fi-n a ta!
Mă duc. Aş fi smintit de-aş sta să mai te-ascult.

CRAINICUL

Ba stail Tu să-mi răspunzi la o-ntrebare doar.

LICHAS

întreabă tot

CRAINICUL

ce vrei, că gureş eşti destuii
Femeia-aceea, prinsă-n lupte... ştii ce vreau Să-ţi spun..., pe care-o aduseşi...

LICHAS

CRAINICUL

De ce mă-ntrebi?
Ţe faci că n-o cunoşti? Iole e! Chiar tu Ai spus-o. Nu? Şi tată-i Eurytos.

LICHAS

Dar cui i-am spus-o? Cui? Tu adu-mi-l aici Pe cel ce cu urechea lui m-a auzit!

CRAINICUL

Te-au auzit destui, că-n piaţa din Trachis Ai spus-o tu, în gura mare, tuturor.

LICHAS ■ : ■ ■,,,,-, ... , ... ,-..., ...

Am spus ce-am auzit; dar una e să duci Un zvon şi alta e să spui că-aievea-a fost.

CRAINICUL

Un zvon? Dar nu sub jurămînt mi-ai spus că-aiţ Lui Heracles tu o soţie i-ai adus?

LICHAS «.< .;

(către Deianira). .... ;;, f. /

Soţie? Eu am spus?... Stăpînă, rogu-te Pe zei, să-mi spui: străinul ăsta cin#*e?-'

CRAINICUL

E cel ce te-auzi spunînd că ţara ei fi;.: Robită-a fost de dragul ăstei tinere. :.,.,-,,.■{. De vină Lidiana[1] nu-i..., ci-i dragostea!

LICHAS

Stăpînă, ducă-se de-aici! Cuminte nu-i •«
A sta s-asculţi cum flecăreşte un smintit. .

; DEIANIRA ■_!_,

„ Pe Zeus, ce-aruncă trăsnete pe crestele Umbrite de păduri din Oeta, rogu-te: Să nu-mi ascunzi nimic! Vorbeşti unei femei Ce nu-i o rea. Eu ştiu că firea omului Şi poftele-i sînt nestatornice. A vrea
Să-i ţii lui Eros piept şi să te lupţi cu el ■• E faptă de smintit. Căci Eros dă porunci Cum îi năzare lui; şi mie-mi dă. Le dă ;S Şi zeilor! De ce cu altele ar fi >
Altfel? Nu-s tot femei? Vreo vină soţului ('; Să-i fac eu azi că-a fost de Eros săgetat?[2] Nebună-ar fi să fiu! Sau s-o învinuiesc ;

[1] Omfale, regina Lidiei.

[2] Heracles, ducîndu-se în Oechalia, s-a îndrăgostit de fiica regelui Eurytos, Iole.

Pe-această tînără? Dar ce rău mi-a făcut? Ea nu m-a înjosit. Nici vorbă nu-i de-aşa
Ceva[Şi dacă soţul meu ţi-a spus să minţi, Urît jte-a învăţat![1] Iar dacă, vrînd să-mi fii Bun slujitor, ai născocit-o tu, urît Te-ali mai purtat! Hai, spune-mi adevărul tot! Om/liber eşti şi-i hîd să treci drept mincinos.
De/vrei să m-amăgeşti, nu se va prinde, nu! Că/nu te cred. Prea mulţi te-au auzit ce-ai spus Şy^mi povesti-vor tot... De frică-ai amuţit? Atunci — să ştii — tu în zadar te-ai spăimîntat, Că ce mă supără-i tăcerea ta, că vrei
Să taci. Ce-o fi aşa de groaznic de ştiut? / Femei destule Heracles a îndrăgit! Mi-a auzit vreuna doar o vorbă grea? Vreo vi.nă-adus-am vruneia? Cu cea de-acum N-am să mă port altfel, de ar iubi-o el
Oricît. Cînd am văzut-o, m-am înduioşat,
Gîndind că frumuseţea-i doar — nu vrerea ei — I-a dat de rîpă ţara, în robie azi. Să-şi meargă viaţa drumul ei!... Eu îţi mai spun: Tu altora să spui minciuni, dar mie nu!

CORIFEUL

Ascult-o! Sfatu-i bun! Şi mai tîrziu tu nu Te vei căi..., iar eu îţi sînt îndatorat.

LICHAS

Stăpînă dragă, azi cînd seama-mi dau că eşti Şi tu tot om, cum sîntem toţi, şi că gîndeşti Şi simţi ca noi, îţi spun întregul adevăr:
Aşa-i, cum a spus el. Nebună dragoste
De-această fată-atunci l-a prins pe Heracles, Şi pentru ea a năruit el ţara ei De baştină: Oechalia. Dar să-ţi mai spun — Şi-aceasta e spre cinstea lui — nu mi-a cerut
Nicicînd să nu ţi-o spun şi n-a tăgăduit.

[1] Heracles nu-i spusese lui Lichas să-i ascundă Deianirei adevărul. Era doar o presupunere a acesteia.

Ci eu, temîndu-mă să nu-ţi fac sînge rău, Stăpîna mea, eu ţi-am ascuns. De vină sînt Doar eu, de tu

socoti că-o vină poate fi. Acum ştii tot! Şi dacă vrei să-l bucuri tu Pe soţul tău — iar ţie bine iţi va fi — Pe fată tu să n-o urăşti! Nu-ţi lua-napoi. Ce mi-ai spus bine despre ea, că Heracles, Viteaz într-una-nvingător, a fost acum învins şi înrobit a fost de dragul ei.

DEIANIRA

Cu gîndu-aşa mă dau şi eu, cum ai spus tu.*"^»* Nu stau de-a curmezişul vrerii zeilor; Ar fi-n zadar! Cumplite-amaruri aş stîrni. Hai în palat! Am să-ţi dau daruri şi-un răvaş, Să i le duci, că daruri am primit şi eu. ,
Nu s-ar cădea cu mîna goală să te-ntorci, Cînd tu-mi venişi cu-aşa frumos alai.

(Deianira, urmată de Lichas şi de crainic, pleacă.)

CORUL

Strofa

Ah, mare-i puterea prin care Intr-una
Izbînzi are Cypris! De cele avute
Cu zeii eu nici nu voi spune. Ci numai Cum gata l-a dat ea pe fiul lui Cronos,
Ca şi pe mai-marele nopţii, pe Hades,
Ori şi pe Poseidon ce zgllţîie însuşi
Pămîntul[1]. Eu doar despre cei ce pe-a noastră
Stăpînă-au rlvnit ca s-o aibe soţie Ţi-oi spune: vlnjoşii s-au luat şi la trîntă,
Şi-n colb s-au bătut ei şi pînă la stnge.

Antistrofa

Şi unul e fluviu-Acheloos năvalnic,

[1] Corul spune că şi zeii au fost prinşi în mrejele iubirii, ca, da pildă, Zeus, care n-a rămas credincios soţiei sale Hera, cum nici Poseidon nu i-a fost Amfitritei. Iar Hades ă răpit, din dragoste, pe Perj sefona.

Cu chipul de taur, cu coarne făloase Şi patru picioare, din ţara pe unde Domnise Oeneus; iar altu-i din Teba Lui Bachus, avlnd şi săgeţi, şi măciucă, Şi arc ce se-ndoaie: e fiul lui Zeus. De poftă aprinşi ca s-o aibe soţie, S-au luat ei la trîntă. Doar Cypris, zeiţa Iubirii, privea de departe la lupta Aceea, că-n dragoste ea hotărăşte.

E p o d a

Ce pumni s-auziră! Săgeţi vîjîiră.
Ce zgomot de coarne de taur, ce trîntă!
Ce valmeş! Cum piedică-şi pun cu piciorul!
Cum frunţile unul cu altu-şi izbiră!
Ah, ce-au gîfîit ei, şi unul, şi altul!...
Şi-n vremea aceasta frumoasa şi dulcea
Fecioară stătea pe colnicul de unde
Privirea ii fuge departe şi tare-i
Cu grijă: ah, care-o să-i fie bărbatul?
Eu n-am fost acolo, dar ştiu cum fecioara,
Sărmana, privea ca să vadă ea cine
Va-nvinge şi căruia-i fi-va nevastă.
Dar maică-si-au smuls-o şi-au dus-o departe,
De parcă-ar fi fost o viţea rătăcită.

(Deianira, urmată de o sclavă purtînd pe braţe un mic sipet ferecat, vine din palat.)

DEIANIRA

Prietene, pe cînd în casă Lichas stă De taină cu captivele, gătind de drum, Eu pe furiş venii aici ca să vă spun Ce vicleşug am uneltit şi să-mi jălesc Cu voi amarul meu... Am găzduit — precum Vîslaşu-ncarcă-n luntre-o marfă cu ponos — O fată... Fată? Nu! — a fost; şi sufletul Mi-am otrăvit. Şi-acum noi două-n aşternut Vom sta să-l aşteptăm,pe el şi-al dragostei Desfăt. Aşa m-a răsplătit el — Heracles -

Ah, bunul, credinciosul soţ, cum i s-a spus, Că i-am vegheat de-atunci, de mult, căminul lui. Eu ciudă n-am pe soţul meu — că-aşa e el: L-apucă-ades de-ald-aste slăbiciuni. Dar iar

îmi spun: cum o nevastă ar răbda să stea Cu-această femeiuşcă-ntr-un cămin, iar el, El, soţul meu, să-i fie soţ şi ei? Ah, văd: Ei, frumuseţea-n floare-i azi, pe cînd a mea Păleşte-acum. Şi omul este-aşa făcut:
Lui dragi îi sînt doar florile ce-mbobocesc, Nu cînd se ofilesc... Aşa şi Heracles — Mă tem — mi-e soţ cu numele, dar dragostea I-o dă doar ei. Să mă-nciudez? Nu s-ar cădea ^^ Unei femei cuminte... Amaru-mi să-l alung
Eu am găsit un leac... Prielene, vi-l spun:
De multă vreme-ntr-un ulcior de-aramă-avearn Un dar ce-mi dase Nessus, cînd dihania Cu piept păros, rănit de moarte, se sfîrşea. Centaurul în braţe-i lua pe cei ce vreau
Să treacă rîul Evenos cu ape-adînci,
Şi îi trecea — pe bani. El vîsle, pînze nu Avea. Aşa eu l-am trecut cînd tatăl meu M-a dat lui Heracles: era al nunţii drum. Dar cînd pe la mijlocul rîului eram,
Deodată Nessus, ce pe umeri mă ducea,
S-a cam obrăznicit..., simţeam cum mîinile-i... Ah, am ţipaţi... Pe loc atunci fiul lui Zeus S-a-ntors spre el şi-n piept săgeata-i i-a vîrît. Dihania, cînd să-şi dea sufletul, atît
Mi-a spus: „Tu, fiică a bătrînului Oeneus, Tu sfatul de-mi asculţi vei trage mult folos, Că-ai fost cel de pe urmă din drumeţii duşi Pe umerii-mi. Din rana-mi ia cu mîna ta Oleac' de sînge izbicit şi-amestecat
Cu fierea şarpelui din Lerna, ce cîndva I-a otrăvit săgeata lui. Vei face-aşa Un ir cu care poţi vrăji tu sufletul Lui Heracles, ce pe vreo alta n-o va mai Iubi nicicînd"... La asta tot gîndindu-mă,
Prietene, cu grijă am ascuns ăst ir
In casa mea; cu el am uns acest veşmînt,
90
Făcînd ce mi-a spus Nessus cînd s-a stins. Acum E gata tot!... Viclene îndrăzneli, n-aş vrea Nicicînd să vă cunosc! Urăsc femeile' Ce să le folosească pot. Eu însă vreau Prin acest leac să mi-l vrăjesc pe Heracles, S-o-nfrîng pe ea... Gîndk-am bine?... Ori mă las?
CORIFEUL
De ai temei să crezi că-aşa vei izbîndi, Eu nu te-aş dojeni; socot că bine faci.
DEIANIRA
Că leacul ce-am ales o fi el bun, eu doar
Cu gîndu-mi dau, dar la-ncercare nu l-am pus.
CORIFEUL
încearcă-l deci! Că doar aşa — cînd de la gînd La faptă treci — vezi de-ai gîndit tu cu temei.
DEIAIVIRA
Ne-om lămuri-n curînd. Pe Lichas iată-l văd In prag, gata de drum. Să nu mă daţi de gol, Atît vă rog. O faptă — hîdă chiar — de-o faci Doar în ascuns, de rîs nu-l face pe făptaş.
(Dinspre casă vine grăbit Lichas.) LICHAS
Eu ce să fac? Tu spune-mi, fiică-a lui Oeneus, Că prea am zăbovit... E vremea să mă duc.
DEIANIRA
La asta, Lichas, chiar gîndeam cînd tu-n palat
De vorbă cu străinele-mi stăteai. Să iei
Cu tine-acest veşmînt, de mîna-mi iscusit
Ţesut şi du-l din parte-mi soţului în dar!
Cînd i-l vei da, să-i spui că el — şi nimeni alt -
Să aibe-a-l îmbrăca întîi. Nici soarele,
Nici flăcările din vrun templu sau cămin
91
Sa nu îl vadă, nu, decît cind însuşi el — El, soţul meu — se-nfăţişa-va zeilor, Strălucitor, cînd va fi ziua de jertfiri.

Eu mi-am urat că teafăr dacă-l voi vedea, Sau nendoios voi şti că se întoarce iar, Eu zeilor am să-l'arăt gătit în nou Veşmînt, ca noul jertfitor[1]. Pecetea tu Să-i duci cu care-am însemnat ăst sipet mic.
Chezasă îţi va fi că vii din partea mea...
Te du! Fii credincios, căci crainicul, să ştii — E legea lui — se cade-a spune doar atît Cît i s-a spus. De-ăi face-aşa, îţi mulţumim »
Şi Heracles, şi eu. Datori îţi fi-vor doi! *•* *J*
LICHAS
De-i sînt eu vrednic ucenic şi crainic bun, Voi face-ntocmai ce ai spus. Eu sipetu-i Voi da aşa cum l-am primit, iar vorba ta, Ducîndu-i-o, chezaşe-mi fi-va-n faţa lui.
BEIANIRA
Te du! Eu nu te mai opresc. Doar ai văzut Cu ochii tăi ce se întîmplă prin palat.
LICHAS
Acolo totu-i bine — văd — şi-am să i-o spun.
DEIANIRA
Ce gazdă bună-am fost străinei — ai văzut — Şi ce prietenos eu m-am purtat cu ea.
LICHAS
Da, am văzut şi drept la inimă mi-a mers.
DEIANIRA
Şi-ai mai avea ceva să-i spui? Că mă usuc

[1] La antici era obiceiul ca atunci cînd se făceau jertfiri sau se] aduceau prinoase zeilor, jertfitorii să se înveşmînteze în haine noi.

De dor? Că-ntors acasă-l vreau? Să nu i-o spui Decît de-ai şti că dorul meu e şi al lui.
(Lichas pleacă, ducînd sipetul pe braţe. Deianira se duce în palat.)
CORUL
Strofa 1
O, voi care trăiţi pe ţărm, pe stlnci, Pe unde calde şipote ţîşnesc, Pe crestele din Oeta, voi! Şi voi, Din jurul golfului din Melida Ce-i închinat Fecioarei cu săgeţi De aur Ungă Termopil, lăcaş Vestitului sobor al grecilor![1]
Antistrofa 1
Curind veţi auzi voi flautul!
Dar el nu jalnic va cînta, ci ca
O liră ţinlnd ison ciutului
în slava zeilor. Căci, iată, azi
Fecioru-Alcmenii şi-al lui Zeus *Spre casă se întoarce-acum, cu prăzi*
Ce i-au fost rod al dîrzei vitejii.
Strofa 2
De ţara lui departe rătăcea,
Jar noi, de luni şi luni — s-a scurs un an[2] *—*
într-una-l aşteptam. Noi ce ştiam?
Pe unde va fi fost? Pe care mări?
Iar ea, nevasta-i dragă, ce-l iubea,
Sărmana, vai, se mistuie de dor
Şi pllns. Dar Ares, aprigul, a pus
Sflrşit durerii ei de zi de zi!

[1] Este regiunea izvoarelor de apă caldă. Aici se întreţinea cultul «fecioarei cu săgeţile *âe* aur" (Artemis); primăvara şi toamna, în jurul sanctuarului ei, se aduna soborul cetăţilor învecinate.
[2] Mai exact un an şi trei luni.

Antistrofa 2
întoarcă-se, Intoarcă-se aici!
Cu multele ei vlsle, far" popas,
Corabia-i vîslească plnă cînd
La bun liman l-a dus! Şi părăsind
El grabnic insula şi-altarele-i *în care, zice-se,-a adus jertfiri,*

Să vină plin de-al dragostei balsam, ,'
Cum a şi spus-o-atunci centaurul.
(Deianira se reîntoarce turburată.) ^

DEIANIRA
Ah, teamă mi-e că prea departe voi fi mers, Femeilor, prin ce-am făcut eu de curînd!

CORIFEUL
Ce-i, Deianira, fiică-a lui Oeneus? Ce-i?

DEIANIRA
Nu ştiu! Dar ce nădejdi mă legănau, făcînd Tot ce-am făcut! Şi, vai, cît rău voi fi făcut!

CORIFEUL
Vorbeşti de darul ce-ai trimis lui Heracles?

DEIANIRA
De el! Şi-aş da oricui povaţă-a nu fi prea .. Zelos, cînd izbîndirea-i îndoielnică.

CORIFEUL
Să-mi spui, de poţi, de unde spaima ţi s-a tras?

DEIANIRA
Cînd vă voi povesti ce s-a-ntîmplat şi cum,
Femeilor, vi s-o părea uluitor!
Eu, ca să-i ung veşmîntu-i alb, am tuns un smoc

Din lina unei oi; vreun om de-al casei nici
Că l-a atins şi lîna, mistuindu-se,
S-a şi împrăştiat pe piatra din podea.
Dar ca să vezi ce-a fost, eu am să-ţi povestesc:
Nu am uitat nimic din sfatul ce mi-a dat
Centaurul cînd cu-o săgeată-nfiptă-n piept
Trăgea să moară. Ah, în minte mi-a rămas
Cum parcă-a fost pe-o tablă de aramă scris.
Mi-a spus — şi-aşa am şi făcut — ca să păzesc
Eu irul unsuros şi să-l feresc de foc,
De raza soarelui; iar la lumină doar atunci
Să-l scot, în clipa cînd ar fi să-l folosesc.
Şi azi, cînd clipa-aceasta a sosit, c-un smoc
De lînă smuls din lîna unei oi de-aici
Am uns eu în ascuns acel veşmînt ce vream
Să i-l trimit; iar după-aceea l-am chitit
Şi, vrînd ca să-l feresc de raza soarelui,
L-am pus într-o lădiţă-n fund — cum aţi văzut.
Dar azi, în casă pătrunzînd, mi-e dat să văd
Ceva — uluitor! — ce nimănui prin gînd
I-ar fi trecut: nedîndu-mi seama, am zvîrlit
Eu smocu-acela ce-mi slujise ca sa ung
Acel veşmînt, pe undeva şi unde-a fost
Bătut de raza soarelui; aici, în arşiţă,
Deodată ^s-a topit şi s-a făcut fărîmi,
Aşa ca rumeguşul lemnului tăiat
De ferăstrău; pe locu-acela, pe pămînt,
S-a strîns o spumă sîngerie de beşici,
Ca mustul gros din strugurii lui Bachus, din
Ciorchinii pîrguiţi, aşa că nu mai ştiu

Nici eu, vai mie, ce să cred! Dar eu mă dau
Cu gîndul că vrun groaznic rău voi fi făcut;
Altfel, cum mi-ar fi vrut centaurul — cînd da
Să moară — binele, cînd el din pricina-mi
Sfîrşitul şi l-a dat? Nici cu putinţă-ar fi!
El alt gînd mistuia şi mi-a vorbit mieros,
Căci vrea să prindă-n laţu-înşelăciunii lui
Pe cel ce l-a ucis. Azi seama-mi dau, dar — vai! ■
Tîrziu. Că ce pot să mai fac? Pe Heracles,
De nu mă-nşel, eu l-am ucis. Săgeata-i — ştiu —
Pe Nessus l-a ucis.; pe Chiron[1] chiar, pe zeu, Greu l-a rănit. De-atinge vietăţi, s-au dus... Şi-l va cruţa săgeata-i plină cu venin, Cu sîngele dihaniei, pe soţul meu? îl va ucide — ştiu. Dar dacă-l pierd, cu el
O dată mor şi eu — mi-am pus-o-n gînd. Cînd am Obîrşia pe care-o am — şi mă fălesc Cu ea — nu rabd a mai trăi. E-njositor!
CORIFEUL
Fireşte,-avem de ce să ne-nfricăm, dar cît Nimic nu s-a-ntîmplat, nădejdea s-o păstrăm.
DEIANIRA
Cînd răutăţi îţi trec prin gînd, nici că mai poţi Avea nădejdi care te-ar face-ncrezător.
CORIFEUL
Dar cînd greşeşti fără să vrei, chiar urile S-or îmblînzi, greşelile ţi s-or ierta.
DEIANIRA
Cei care-au fost părtaşi la fărdelegi nu pot Vorbi aşa. Doar cei cu sufletul curat!
CORIFEUL
Ar fi mai bine să mai taci, de nu voieşti Să afle fiul tău..., căci iată-l, s-a întors! Pornise el să-l caute pe tatăl său. *(Hyllos intră grăbit.)*
HYLLOS
Trei lucruri, mamă, ţi-aş ura: oricare, vreau A se-mplini: să mori, sau — de vei mai trăi — Să-ţi spună „mamă" altu-n locul meu! Sau simţ Mai omenesc să-ţi încolţească-n inimă!
DEIANIRA
Copile, ce-am făcut de mă urăşti atît?
HYLLOS
Pe cel ce ţi-a fost soţ şi este tatăl meu Să afli-acum că tu chiar astăzi l-ai ucis.
DEIANIRA
Copilul meu, ce grozăvie îmi vesteşti?
HYLLOS
O veste care-i, vai, un adevăr. Şi cînd Aşa-i, de ce ne-am face că nici nu-l vedem?
DEIANIRA
Ce spui, copile? Cine te-a făcut să crezi Că-am fost în stare eu de-aşa nelegiuiri?
HYLLOS
Eu însumi am văzut, nu doar din zvon o ştiu, Ce soartă grea a mai avut şi tatăl meu.
DEIANIRA
Dar unde l-ai văzut? Şi-ai fost chiar lîngă el?

[1] Legenda spune că atunci cînd centaurii, fiind urmăriţi de Heracles, s-au ascuns în peştera lui Chiron, fiul lui Cronos, o săgeată a lui Heracles l-a rănit, din greşeală pe acesta. Ghiron, fie că nu mai putea fi lecuit — căci fusese rănit de o săgeată muiată $n sîngele Hydrei — fie că nu putea nici muri, fiind zeu nemuritor, a coborît de bunăvoie şi cu învoirea lui Zeus, la Hades, liberîndu-l de acolo pe Prometeu.

HYLLOS
De trebuie s-o ştii, eu îţi voi spune tot:
Lui Eurytos i-a năruit oraşul cel
Vestit. S-a-ntors apoi cu lauri şi cu prăzi.
...Pe ţărmul Eubeii-i capul Cenaion,
Din două părţi scăldat de val. Şi Heracles

Un crîng sfinţit şi-altare a-nchinat aici Lui tată-său, lui Zeus. Şi-aici l-am revăzut Intîia

oară... Dor mi-era! El se gătea Să facă mari jertfiri cînd Lichas, crainicul, Venind de-acasă, a sosit cu darul tău: Cu haina morţii! Tata a-mbrăcat-o-aşa Cum tu ai spus; şi-n urmă doisprezece boi, Dar pe ales, din prăzi, el i-a jertfit pe-altar; Aici el jertfe-aduse-o sută vite fel Şi chip; apoi, senin în suflet şi fălos De-acel frumos veşmînt, sărmanul, rugile-i Şi le-a-nceput. Pînă s-aprinse flacăra, "V, Că-i sînge mult şi lemnu-i răşinos, pe el îl trec sudori..., e leoarcă tot. Şi-acel veşmînt I s-a lipit de trup, de mădularele-i; Ca o statuie-a fost... Deodată-un zgîlţîit Chiar pîn'la oase l-a pătruns; o viperă Ai fi crezut că l-a muşcat şi-nveninat; La bietul Lichas, vai cît a răcnit. Dar el Ce vină-avea? „Ce viclenie te-a făcut Ca să-mi aduci acest veşmînt?" Dar nu ştia Sărmanul Lichas! Spuse doar că l-a adus Ca dar din partea ta — aşa cum l-a primit. Cînd tata-l auzi — durerile-i strîngeau Tot pieptul, tot — l-a prins de un picior, mai jos De gleznă şi apoi de-o stîncă ce ieşea Din val l-a şi izbit; prin păr, lui sîngele-i S-a scurs învălmăşit cu creierii albicioşi. Ah! Ce-a ţipat norodul îngrozit, văzînd Şi chinul unuia şi soarta celuilalt! Să-i ţie tatii piept un om n-a cutezat, Că tata tot se da de-a tăvăliş, sărea în sus, în sus, urla... Huiau şi stîncile din jur, '. Din crestele Locridei pînă-n ţărmul cel Stîncos al Eubeii... Dar, de vlagă stors, Chircindu-se pe jos, urlînd, el blestema Culcuşu-n care s-a legat cu tine-atunci, Cu fiica lui Oeneus, ce moartea i-a adus. ...Deodată, istovit, el ochii-nceţuiţi <*" De fumul gros o clipă i-a deschis; buimac, El m-a văzut cum prin mulţime eu plîngeam 1

Cu ochii-n ochii mei, el m-a chemat şi-a spus: „De chinul meu te rog, copile, nu fugi, Chiar dacă-ar fi să mori şi tu. Mă du de-aici, Departe, unde nici un om nu m-ar putea Vedea... Sau dacă mila te-ar opri, măcar Din ţara-aceasta să mă duci! Nu vreau să mor Aici!"... a spus... Şi rugii lui ne-am şi plecat; în fundul unei luntre l-am culcat şi-aşa L-am dus cu chiu cu vai pe ţărmul celălalt. Ah, ce dureri, ce răcnete! O să-l vedeţi Acuşi-acuşi... în viaţă sau... n-o fi murit? Ah! mamă, vai, ce fărdelege-ai uneltit Şi-ai săvîrşit tu contra tatii! De-ar putea Zeiţa Dike şi răzbunătoarele Erinii după fapta ta a te plăti! Aşa-ţi urez — de am ăst drept. Şi-l am! Tu mi L-ai dat, cînd ai ucis pe omul cel mai bun De pe pămînt — un om cum nu vei mai vedea.

(Fără a spune un cuvlnt, Beianira porneşte spre palat.)

CORIFEUL

Tu pleci şi nu mai spui nimic? Cînd taci, nu vezi Că dai dreptate celui ce te-a-nvinuit?

HYLLOS 3

Să plece! Ducă-se! S-o ducă un vînt bun, !
Să n-o mai văd în ochi! Ah, mîndru-i numele '■'■ De mamă! Dar cînd ca o mamă nu te porţi, '■ Cu el nu se mai cade să te-mpodobeşti. Să plece! Bun rămas! Şi-atîtea bucurii Să aibe ea cît tatii-i dete ea acum! , 't

(Pleacă zorit.) CORUL

Strofa 1 ,

Copile, vedeţi cum deodată străvechiul
Oracol şi-ajunge sorocul!
Prezis-a că anii s-or scurge, vreo zece, ■•■■'•■■•■■

Şi alţi doi vor trece, şi fiul
Lui Zeus o să-şi vadă sflrşită-a lui trudă.[1] *Ah, iată că azi se-mplineşte Acea prorocire! Căci omul acesta Ce ochii-şi închise* — şi *pentru Vecie — cum oare prilej o să aibe*
Să poarte el jugul robiei?

Antistrofa 1

Şi dacă vicleanul centaur l-a prins el
In iţele morţii şi-n pieptu-i
Strecoară veninul, şi cînd şi scliposul
Balaur îi picură-a morţii
Otravă[2]*, cum oare-ar putea să mai vadă*
A soarelui rază de mîine?
Cum oare cînd apriga hidră îi picură-n
Pieptu-i veninul, în vreme
Ce Nessus cu coama-i cea neagră, cu vorba-i
Vicleană îl chinuie groaznic?

Strofa 2

Dar nu-nţelesese nimic Deianira,
Sărmana. Ea doar un pericol ... , ;jv , f
Văzuse: ca-o alta femeie venise
Deodată-n căminu-i, pe care-o
Sâ-l surpe. Şi-urmînd ea povaţa vicleană-a Lui Nessus, ajunse să-şi plîngă, Cu stropii de lacrimi, greşeala-i cumplită. Iar soarta, ce drumu-şi urmează, Acum îi arată ce grea prăbuşire
Povaţa vicleană-i aduse.

[1] Oracolul prezisese că după doisprezece ani Heracles avea să-şij găsească odihna. Această prorocire se împlineşte acum în chip neaşteptat, Heracles găsindu-şi odihna cea veşnică: moartea.

[2] Potrivit unei vechi credinţe populare, sîngele era şi o otravă] care poate aduce moartea. I se spunea şi „fiu al morţii". Cu atîtl era mai otrăvitor sîngele centaurului, cu cît se amestecase şi cu acela al balaurului.

Antistrofa 2

Ţişneşte izvorul de lacrimi! Un rău cum
Duşmanii nicicînd vreodată-i
Făcuseră lui îl cuprinse acuma
Pe fiul viteaz al lui Zeus.
De plîns este astăzi! Tu, vîrf negricios al
Săgeţii! Ce iute-ai adus tu
Din munţii Oechalici pe tînâra fată,
Ce-a fost în războaie robită!
Dar Cypris, zeiţa, făcut-a isprava[1]*,*
Şi fără să scoată o vorbă.
Aici este mîna zeiţei — văd bine.

(Din casă se aud vaiete.) ÎÎEMICOKDL 1

Ori aiurez?... Nu oare voi fi auzit Pe cineva ce parcă s-ar văita-n palat? Dar ce tot spun?

SEMICO BUL 2

Ba da! Se vaită-acolo cineva... Ah, rău
S-o chinui*!... Un jalnic lucru s-a-ntîmplat.

CORIFEUL

Dar uită-te:
Bătrîna vine-încoa... Ce mohorîtă e!
Cum s-a-ncruntat! Ea are-o veste să ne dea.

(Din iatac vine Doica.) DOICA

Copii, ăst dar care trimis i-a fost aici Lui Heracles, vai, mare pacoste a fost!

[1] Aceste versuri lămuresc înţelesul adînc al tragediei. Cypris, stîrnitoarea — în tăcere — a poftelor şi a iubirii, a fost făptaşa nenorocirilor suferite de eroii acestei tragedii.

COBIFETJL

Ce altă pacoste, bătrîno, ne vesteşti?

DOICA

Ea — Deianira — a pornit, dar fără nici Să fi făcut vrun pas, pe cel din urmă drum.

COKIPEUL

Ce vrei să spui? Va fi murit?

DOICA

CORIFEUL

Sărmana! Nu mai e?
Ţi-am spus chiar to
,.
DOICA
Ţi-am spus-o, ţi-o mai spun.
CORIFEUL
Sărmana jertfă-a soartei, vai, Cum îşi sfîrşit-a zilele?
DOICA
«Să *te-nfiori... şi alta nu!*
CORIFEUL
Cum şi-a găsit ea moartea? Cum?
DOICA
Şi-a vrut-o ea! Ea însăşi, ea!
CORIFEUL
Ce deznădejde, ce sminteli Au dus-o în mormînt? Şi cum? Cu-un fier tăios şi blestemat
102
Ea s-a străpuns? Vai! un omor N-a fost de-ajuns? Un altul ea A vrut? Şi l-a şi săvîrşit?
DOICA
C-un fier tăios şi blestemat!
CORIFEUL
în deznădejdea ei, sărmano, unde-ai fost?
DOICA
La cîţiva paşi...
CORIFEUL DOICA
Cu însuşi braţul ei.
CORIFEUL DOICA
Şi fapta cum s-a săvîrşit?
Ce spui?
Un adevăr!
CORIFEUL
Ah, tînăra-i logodnică Al casei prag nu l-a trecut Decît pentru-a stîrni aici Al răzbunării duh cumplit?
DOICA
Cumplit, aşa-i! Dar n-ai fost lîngă ea s-o vezi; Că de-o vedeai, mai mare jale te-ar fi prins.
CORIFEUL
Şi o femeie-n stare-a fost de-aşa ceva? 103
DOICA
Să te-nfiori! Ascultă-mă: ea singură
Intrase în palat. Gînd ochii-i şi-a-ndreptat
înspre ogradă, a văzut cum fiul ei
A luat o targa, aşternut i-a pus, vrînd el
Să plece şi să-i iasă-n drum lui taică-său.
Un colţ ascuns şi-a căutat ea în palat,
Să n-o zărească nimeni; lîngă-altar căzu-n
Genunchi şi-n şoaptă văduvia-i şi-o jalea;
Iar orice lucruşor de care se slujea
Prin casă, ea îl'mîngîia plîngînd. Vai, ei!
Buimacă, ea mergea prin casă-ncolo-încoa, "" ',,
Şi cînd vedea vrun slujitor, ea izbucnea
în plîns, jălindu-şi soarta ei şi-a casei ei
Ce va rămîne fără prunci de-ăi legiuiţi.

Oprindu-se din plîns, ea buzna în iatac
A dat — în al lui Heracles iatac. Dar eu,
Eu o văzui! Să nu mă vadă, m-am ferit;
Din umbră-i iscodeam orice mişcare-a ei,
Şi am văzut cum o velinţă-şi aşternea
Pe patul lui şi iute-n vîrful patului
Ea s-a trîntit,.plîngînd cu lacrime fierbinţi;
„O! pat al nunţii mele, bun rămas! — spunea —
Pe veci de tine mă des;part. O, tu, culcuş
Al căsniciei noastre, n-am să te mai văd
Nicicînd!"... O vorbă n-a mai scos. Cît ai clipi,
îşi smulse copca ce veşmîntu-i încheia
Mai sus de sîni, pe coşul pieptului, şi-apoi
Ea coastele şi braţu-i stîng şi-a dezvelit.
La fugă-am rupt-o, alergînd cît m-au ţinut
Picioarele, lui fiu-său de veste-a-i da
De maică-sa... Dar nici n-am apucat s-ajung
Şi să mă-ntorc cu el, că ea s-a şi străpuns
Sub coaste, spre ficat, cu-o spadă cu-ndoit
Tăiş. Vai, biet copil, ce ţipete a scos!
„Vai, eu, prin furia-mi am dus-o în mormânt!"
Acum el a-nţeles, tlrziu! — i-au spus-o-acei
Ce-s în palat — că el i-a dat acest sfîrşit;
Şi-n fapta ei, i-a fost centaurul îndemn.
Sărman copil, ce plînsete, ce jăluiri!
104
îngenunchind, el îi spruta buzele, Lipindu-se de leşul ei. Ce chin pe el
Că-a-nvinuit-o pe nedrept şi că-a rămas
De două ori orfan! — că tată, mamă, vai, Şi i-a pierdut! Azi e stingher. Vezi dar ce-a fost
Acolo, în palat!... Acel ce-ar socoti Cu ce „va fi", cu „mîine," „poimîine", e un
Nebun. Că ziua cea de „mîine" doar atunci Va fi cînd „azi" cu bine se va fi sfîrşit.

(Doica se reîntoarce în palat.)

CORUL

Strofa 1

Pe care să-l pllng mai Intli din aceste Amaruri? Ah, care-i mai groaznic? Vai mie, ce greu mi-e s-aleg între ele?

Antistrofa 1

Pe unul cu ochii-l văzurăm, în casă. Un altul ne-aşteaptă. Veni-va! Dar grea-i aşteptarea! Ea-i tot suferinţă, Cum este şi fapta-mp Unită.

Strofa'2

Pornească-se vîntul prielnic şi aprig![1]
Cu suflu-i puternic izbească
Palatul! De-aici să mă smulgă! Mă ducă
Departe, departe! Mi-e teamă
Că dacă-am să văd eu vreodată pe fiul
Viteaz al lui Zeus, eu de groază-mi
Voi da şi sfîrşitul... Se spune că-n chinuri
Ce-s fără de leac el se-ndreaptă
Spre casă... Privelişte grea, dureroasă.

(Se apropie, venind de departe, un convoi.)

[1] E vîntul care suflă din nord-vest, dinspre cîmpia Estiotida, de la poalele Olimpului.

Antistrofa *2*
Ah, iată, durerea ce-arn plîns-o cu lacrimi,
Ca privighetoarea ce clntă *Cu jale: s-apropie-acum un convoi de*
Străini, ce cu drag şi cu grijă,
De parcă-i slnt rude, l-aduce acasă;
Ei merg în tăcere şi-agale;
El însuşi o vorbă nu scoate. Ce oare *Pot crede? El mort e? Ori doarme?*
(Pe o targa e adus Heracles. Pe Ungă el sînt Hyllos şi un bătrîn, urmaţi de slujitori.)
HYLLOS
Vai mie, o, tată,
Amarnic mai sufăr! Ce tare mă doare
De tine! Ce-oi face? Vai mie!
BĂTRÎNTJL
Tăcere, copile, căci iar îi mai scormoni Cumplita durere ce-l scoase
Din fire! Trăieşte... dar ce toropeală-l Cuprinse! Să taci! Tu buzele-ţi muşcă!
HYLLOS
Dar ce spui, bătrîne? Trăieşte?
BĂTRÎNUL
Dă-i pace, şi nu-i strica somnul ce-n braţe-l Cuprinse! Şi nu-i mai aprinde,
Copile, cumplita-i durere, ce-odată-l Mai lasă şi iarăşi s-aprinde.
HYLLOS
Vai mie, ce groaznic m-apasă durerea 1 Ah, simt..., mi se-ntunecă mintea!
(Cîteva clipe tăcere. Heracles, de pe targa, se trezeşte.)

HEBAOLES
O, Zeus, eu pe unde mă aflu? Pe Care Meleaguri mă zbat azi în chinuri Ce n-au potolire? Ah, fie-vă milă! •••Vai, iarăşi durerea-mi s-aprinse.
BĂTRINUL
(către Hyllos)
Dar nu ţi-am spus oare să-ţi mistui în tine Durerea? Să plîngi în tăcere?
De ce nu-l Iăsaşi ca să-şi doarmă el somnul? De ce i-l gonişi de pe pleoape?
HYLLOS
Eu nu rabd să-l văd cum se zbate în chinuri.
HEBACLES
O! Cenaion, stincă pe carc-nălţat-am
Altare, o! Zeus, oare-aceasta-i
Răsplata jertfirilor mele? Sărmanul
De mine, a mea năruire-i
Cumplită! De ce nu-mi cruţaşi tu durerea
Ce-mi colcăie-n suflet şi-ntr-una
Zbucneşte? Ah, unde, o!Zeus, o fi vraciul
Cu leacuri dibace? Şi unde
O fi vrăjitorul ce prin vrun desclntec
Şi fără-ajutoru-ţi să poată
S-adoarmă durerea ce-mi fi-va pierzarea?
Şi oare-am să văd eu vreodată
Această minune?... Ah, fie-vă milă!
Lăsaţi-mi odihna, vai mie,
Sărmanul, şi-o fi cea din urmă odihnă!
Ah, mlna-ţi m-atinge..., mă doare!
De ce vrei pe-o rină-a mă-ntoarce?
(Către bătrln:)

Mă duci tu la moarte! Tu iarăşi Durerea-mi trezeşti cînd abia mă lăsase. Vai, iar se aprinse!...
(Către cei din jur:)

De unde
Venirăţi, voi, care mai tare declt toţi elinii , *Aţi dat azi uitării cum eu odinioară,*
Pe mări, prin păduri, chiar şi viaţa mi-am pus-o
în joc, să vă scap de primejdii?
Şi astăzi nu-i nimeni să-mi curme şi mie
Durerea, cu fierul, cu focul? Nu-i nimeni să-mi taie grumazul? Vai mie!

BĂTRÎNUL
*(către **Hyllos**)*
Vlăstar al acestui viteaz, ah, ajută-mi, Că-i peste puterile mele! Ţi-s ochii mai ageri. Mai bine ca mine-ai Să poţi să-i aduci mlntuirea.

HYLLOS
îl sprijin, dar cum să-i alin eu durerea? Cum leac să-i găsesc eu aici ori Aiurea? Doar Zeus va putea ca să-l scape.

HEftACLES
Dar unde îmi eşti tu, copile[1]*? Fii-mi sprijin! Ridică-mă-acuma! Ce soartă Mi-e dată, sărmanul! Vai, iar mi s-aprinde Durerea şi ea mă omoară! Vai, Pallas, vai, Pallas! Mă chinuit iarăşi. Ah, fie-ţi de tatăl tău milă! Hai, scoate-ţi tu spada, copile, şi nimeni Vreo vină-ţi va face. înfige-o*
Sub umăr, în pieptu-mi şi curmă-mi tu chinul
Ce nelegiuita ta mamă-mi
Aduse, stîrnindu-mi mînia! Tot groaznic
Să-i fie, ca mie, sfirşitul! Ah! bunule Hades, tu, frate lui Zeus,
Dă-mi grabnic azi somnul veciei, j
Dă-mi moartea! Sfirşeşte-mi tu chinul odată!

[1] Heracles, care mai înainte, prin fumul jertfelor, îşi recunoscuse) copilul după plîns (v. 794), şi-l recunoaşte acum după glas.

CORIFEUL
(către femeile corului)
Prietene, cînd pe stăpîn l-aud gemînd Vai, mă-nfior!... Viteaz ca el, ce soartă-avu!

HERACLES
O, cîte nu mi-au îndurat şi braţele Şi şalele! Doar că mi-o spun şi chinu-l simt. Dar nici acea soţie a lui Zeus, nicicînd, Nici Euristeus — ce scîrbă mi-e de el! — nu m-au Făcut să-ndur atîta chin cît fiica cea Vicleană-a lui Oeneus, ce-n spate-acest veşmînt Ţesut de Furii mi l-a pus, veşmînt ce azi Tot trupu-mi macină, ducîndu-mă-n mormînt; De coaste-mi stă lipit şi carnea pîn'la os Mi-o roade,-mi ronţăie şi vinele pînă-n Plămîni şi sîngele mi-a supt de m-a sleit De tot... Mă strînge-aşa ciudat! Ce n-au făcut Nici lăncile vrăjmaşe-ori oastea de Giganţi Născuţi din ăst pămînt şi nici centaurii Hirsuţi şi nici elinii, nici acei din ţări Cu grai barbar, nici de prin alte-ntinse ţări, Pe care le-am golit de ticăloşi, doar o Femeie-a, izbutit; şi ea nici spadă-avea, Nici vlaga unui om. Ah! ea m-a omorît.
(Către Hyllos:)
O, fiul meu, fii vrednic tu de tatăl tău! Nici să te uiţi la maică-ta! Ea mamă e? E doar cu numele! Tu caută-o-n palat, S-o smulgi de-acolo! Dă-mi-o-n seama mea, să văd Şi eu, cînd voi stîlci-o — cum şi drept ar fi — Pe care din noi doi tu-l vei jăli mai mult. Te du, copile, fii-ndrăzneţ! Ai milă, că-s De plîns. Ah, vezi-mă, ca o fecioară plîng, Mă vait!... Ce jalnic e! Ah, nimeni şi nicicînd Nu m-a văzut aşa. Prin groaznice-ncercări Am mai trecut, dar eu să fi gemut măcar, , O, asta nu!... Ce tare-am fost, cîndva, dar azi Ca o muiere-s, vai!... Apropie-te tu, Copilul meu, şi vezi cu ochii tăi ce chin

Mă mistuie! Mă voi dezvălui, să vezi, Să vezi...
(Către coreuţi:)
Vedeţi-mi trupul măcinat, vedeţi, Uitaţi-vă! Priviţi-mi halul jalnic, voii Vai mie! iar...
Durerea iar m-a săgetat, mă arde iar... Mă sfîşie, o clipă nu-mi mai dă răgaz...
Ah, Hades, rege, tu, primeşte-măl O, Zeus, Cu txăsnetu-ţi loveşte-măl Azvîrle mi-l,
Stăpîne,-asupra mea!... Vai, muşcătura iar
Mă arde, iar! Durerea iar mă sfîşie,
Mă sfîşie... Ah, nu mai pot! O, mîini, o, mîini,
Voi, şale, voi! Tu, pieptul meu! Voi, braţe, voi, Pe leul din Nemeia, spaima tîrlelor
De oi, ce-i îngrozea pe toţi, voi l-aţi ucis!
Pe Hydra cea din Lerna, ciurdele de cai
Cu cap de om, nelegiuiţi şi rai, făloşi
De vînjoşia lor, apoi pe-acel mistreţ Ce-i din Erymanthos,[1] şi pe dulăul cel
De sub pămînt — cu capetele-i trei — pe-acea
Dihanie de neînvins născută din
Ehidna[2], Mda, pe balaurul străjer
Al merelor de aur de la capătul Pămîntului, voi i-aţi ucis!... Isprăvi, isprăvi
Am săvîrşit, dar pînă astăzi braţul meu
N-a fost nicicînd înfrînt. Dar azi, vedeţi-mă:
Un rău ascuns mi-a vlăguit picioare, mîini...
Şi, vai! mi-e trupul măcinat. Şi cînd gîndeşti Că mamă-mea-i de mare neam, iar tatăl meu
E Zeus, ce-i Domn pe cerul înstelat! Să ştii:
Chiar şi sfîrşit şi ţintuit cum sînt, pe ea
Ce la pierzanie m-a dus, tot mă răzbun!
Să vină ea aici şi am s-o-nvăţ eu cum Să spună tuturor că eu şi-n viaţă fiind,
Şi chiar şi mort, pe ticăloşi i-am pedepsit!

[1] î>entru toate aceste nume proprii, v. *Indicele.*
[2] Ehidna este descrisă în *Teogonia* lui Hesiod ca un monstru jumătatea de sus a corpului fiind a unei tinere femei, iar cealaltă jumătate a unui şarpe înfricoşător.

COBIFEUL
Elada, vai, cernită-o văd şi jăluind[1]
în ziua cînd va pierde ea pe-acest viteaz.

HYLLOS
O, tată, azi, că-mi dai prilej ca să-ţi răspund, Ascultă-mă, chiar dacă suferi greu; să-mi dai Ce-ţi cer: încredere, de vrei să-ţi domoleşti Mînia ta, şi ai să suferi mai puţin; Şi-atunci ai să-nţelegi cît de zadarnică-i Şi setea răzbunării, şi-nciudarea ta!

HEBACLES
Dar spune-mi mai pe scurt. Mi-e chinul mult prea greu Şi vorba-ţi prea întortocheată n-o-nţeleg.

HYLLOS
De mamă-mea-ţi vorbesc, de soarta ei de azi, De tot ce a greşit, dar fără s-o fi vrut.

HERACLES
Ah, ticălosule, cutezi să-mi aminteşti De ea? De ea, care-a ucis pe tatăl tău?

HYLLOS
în starea ei de azi, nu trebuie să tac.

HERACLES
Să nu taci, nu, cînd ea o crimă-a săvîrşit!

HYLLOS
De-ai şti tot ce-a făcut, poate-ai vorbi altfel.

HEBACLES
Vorbeşte-mi..., dar să nu te-arăţi fiu ticălos.

[1] Este firească jalea Eladei, Ia gîndul morţii lui Heracles, care se străduise pentru ea.

HYLLOS
Să ştii: o spadă a străpuns-o-.., a murit!
HEBACLES
De mîna cui?... Ce veşti uluitoare-mi dai!
HEBACLES
Sinistre vorbe!
HYLLOS
Vai mie, s-a sfîrşit! N-am să mai fiu..., sînt mort! Adio, tu, lumină-a Soarelui! Vai, azi Eu toată năruirea-mi văd... Copilul meu,
însăşi ea s-a omorît!
HEBACLES
Ah, ciudă mi-e!... De mîna mea să fi murit!-
HYLLOS
De-ai şti tu tot ce-a fost, n-ai mai gîndi aşa.
HEBACLES
Ciudate vorbe!... Dar tu spune-mi ce gîndeşti!
HYLLOS
Ea a făcut un rău, dar gîndul i-a fost bun,
HEBACLES
Gînd bun? Nemernice, cînd a ucis pe tatăl tău!
HYLLOS
Cînd ţi-a văzut iubita în palat[1], a vrut
Să-ţi dea un leac de dragoste..., dar s-a-nşelat.
HEEACLES
Aci-n Trachis, ce vraci cunoaşte vreun leac?
HYLLOS
I-a spus-o Nessus — el — centaurul, că-aşa, Cu leacul lui, vei îndrăgi-o iar pe ea.

[1] Dacă Hyllos nu rosteşte numele Iolei, este pentru că o urăşte, 1 ea fiind aceea care a pricinuit sinuciderea mamei lui, Deianira.

De astăzi eşti orfan! Să-mi chemi pe fraţii tăi, Şi pe Alcmena, vai de ea, s-o chemi! Lui Zeus[1] Nevastă ea-n zadar i-a fost. Prin mine voi Veţi şti cea de pe urmă vorbă ce mi-a spus Oracolul, că singur eu — doar eu — o ştiu.
HYLLOS
Dar maică-ta, ea nu-i pe-aici. S-a aşezat Pe ţărmul mării, în Tirint, şi-acolo-a luat, Să-i crească ea, pe unii din copiii tăi. în Teba-s ceilalţi — să ştii! Dar ceştilalţi Ce-n preajma ta trăim, noi, tată, te urmăm! De-o fi nevoie, facem tot ce porunceşti.
HEEACLES
Ascultă-acum ce-nsărcinare-ţi dau — şi vei Putea s-arăţi ce-nseamnă-a fi copilul meu: Cîndva chiar tata a prezis că moartea mea Va fi nu fapta vrunui om ce-n viaţă-ar fi, Ci fapta iinui mort, la Hades găzduit, Cum a prezis, aşa a fost: m-a omorît Centaurul, dihania, măcar că-i mort De mult... Dar eu un alt oracol nou îţi voi Destăinui; şi-aidoma e cu cel vechi: Cînd eu m-am dus în codrul sfînt al Selilor[2], Cari stau prin munţi şi dorm doar pe pămîntul gol, Am scris ce îmi spunea — prin glasul mulţilor Stejari[3] — stejarul care-i tatii închinat, El mi-a dezvăluit şi mi-a prezis că azi De chinuri fi-voi izbăvit. Credeam atunci
[1] Heracles, care îşi presimţise moartea ca urmare a unor viclenii omeneşti, simte acum că i-a vrut-o Zeus. Heracles ceruse fiului său să-I ducă în Trachis, căci nu voia să moară în Eubeea.
[2] Vezi *Indicele numelor proprii:* Selii sînt preoţii lui Zeus Ia Dodona.
[3] Vezi nota de la versul 164.

Că zile fericite voi trăi. Dar azi Eu văd că moartea mi-a prezis-o el — că doar Cei morţi sînt

fără griji... Acum oracolul S-a împlinit.[1] Copile, dă-mi tot sprijinul, Nu şovăi! Nu mă stîrni să spun mai mult! Tu să m-asculţi, că lege mai frumoasă nu-i, Să ştii, decît ca vrerii tatii să te pleci!
HYLLOS
Ah, tată, tremur, mă-nfior de cc-ai putea Să-mi spui! Dar totuşi vrerii tale mă supun.
HERACLES
Dă-mi dreapta ta! Şi ea chezaşe îmi va fi.
HYLLOS
Tu chezăşie-mi ceri? De ce mi-o ceri zălog?
HERACLES
Ce? Nu mi-o dai? Mai stai cumva în cumpănă?
HYLLOS
Ba, iată, eu ţi-o dau şi fac tot ce-ai să-mi ceri.
HERACLES
Pe capul tatii tu să-mi juri! Să-mi juri pe Zeus!
HYLLOS
Dar ce vrei ca să-ţi jur? Vrei oare să mi-o spui?
HEBACLES
Să faci tot ce-ţi voi cere eu. Dar tot ce-ţi cer!
HYLLOS
îţi jur pe Zeus! Chezaş şi martor fie-mi el!

[1] Heracles spusese că tatăl său, Zeus, îi prorocise moartea (v.1159). Acum oracolul se împlineşte.

HERACLES
Şi de-ai jurat tu strîmb, osînda să ţi-o vrei!
HYLLOS
N-am grijă. Jurămîntu-mi ţin... Să fie-aşa!
HERACLES
Tu piscul Oetei închinat lui Zeus îl ştii?
HYLLOS
îl ştiu! Pe el adus-am deseori jertfiri.
HERACLES
Acolo tu pe braţe trupul să mi-l duci! Te-or ajuta prieteni chiar de tine-aleşi. Să tai stejari cu rădăcini cu tot — şi cît De mulţi! Să tai sălbatici şi vînjoşi măslini. Cu ei să-nalţi un rug. Din pinii răşinoşi O faclă să aprinzi. Şi trupu-mi aşternut Pe rug, în flăcări să-l cuprinzi. Din ochii tăi Nu cadă-o lacrimă! Nici să te vaiţi, de-mi eşti Tu fiul meu. Altcum, chiar cînd voi fi-n pămînt, De-acolo-n veci te va lovi blestemul meu.
HYLLOS
Vai, tată, ce ai spus? Ce lucruri grele-mi spui?
HERACLES
Ţi-am spus ce-ai de făcut! De n-ai să vrei, să nu Mai fii copilul meu! Al altuia să fii!
HYLLOS
Vai, tată, vai! Să fiu eu ucigaşul tău? La asta mă îndemni? Pe tata să-l omor?
HERACLES
Ba nu, ci-ţi cer de chinuri să mă scapi. Să-mi fii Tu însuţi vraci: de chinuri izbăveşte-mă!

HYLLOS
Dar cum să le alung? Arzîndu-te pe rug?
HEBACLES
Ce? Te-nspăimînţi? Atît îţi cer: s-ajuţi şi tu!
HYLLOS
Eu te ascult; şi trupul, da, am să ţi-l duc.
HEBACLES
Dar n-ai să-nalţi tu rugul meu, cum ţi-a'm cerut?
HYLLOS
O fac! Dar mina mea nu te-o atinge, nu! Fac totul, asta nu! încolo, tot ce vrei.
HEBACLES
Mi-ajunge-atît! Dar peste-atîtea clte faci,

Şi-i mult ce faci, ţi-aş cere-un lucru mai mărunt.
HYLLOS
Şi mare chiar de-ar fi, voi face tot ce vrei.
HEBACLES
De Eurytos ai auzit? Cunoşti pe fiica lui?
HYLLOS
De nu mă-nşel, tu de Iole îmi vorbeşti.
HEBACLES
Aşa şi e!... Copile, iată ce-ai să faci: Cînd am să mor — de vrei cucernic tu să-mi fii — Ţinîndu-ţi jurămîntul către tatăl tău, Cu ea, cu-această fată să te-nsori! Să nu Spui „nu"! Doar tu — şi nimeni alt să-i fie soţ Aceleia ce-a stat cu mine-n aşternut. Copilul meu, tu să-i fii soţ! M-ai ascultat

în lucruri mari, dar dacă-n cele mici tu nu M-asculţi, n-aş mai avea de ce să-ţi mulţumesc.
HYLLOS
Vai, cum m-aş mînia pe-un om bolnav? Dar cum Să-i rabd eu gîndul lui? Cum m-aş supune lui?
HEBACLES
Din vorba-ţi văd că n-ai de gînd să faci ce-ţi cer.
HYLLOS
Nu fata asta-a dus pe mama în mormînt? Şi nu tot ea te-aduse-n halu-n care eşti? Doar un smintit de-a binelea s-ar însura Cu ea. O, tată, vreau mai bine mort decît Să-mi am culcuş cu ea — pe care o urăsc.
HEBACLES
(vorbind ca pentru sine)
De tatăl său, cînd azi eu trag să mor, puţin li pasă — văd — acestui om... Poruncile De nu-mi asculţi, te-aşteaptă-al zeilor blestem.
HYLLOS
Cît suferi, tată, vai, o simt din vorba ta.
HEBACLES
Durerea-mi dase pace-acum... Iar mi-o stîrneşti?
HYLLOS
Vai! ce să fac? Nici că mai ştiu, vai mie, vai!
HEBACLES
Te zbuciumi, da, că nu-l asculţi pe tatăl tău.
HYLLOS
Tu, tată, tu ma-iysreţi să,jţiu;nelegiuit?' ,.'

HERACLES
Cînd sufletu-mi împaci, nelegiuire nu-i!
HYLLOS
Şi-mi ceri morţiş s-o fac? Şi-i drept ce-mi ceri?
HERACLES
O, da, ce-ţi cer e drept, iar martori zeii-mi sînt!
HYLLOS
Eu vrerii tale mă supun. Dar zeii-or şti Că-i fapta ta — şi nu sînt un nelegiuit, Cînd eu, o, tată, împlinesc porunca ta!
HERACLES
Ah, în sfîrşit, cuminte eşti! Dar, rogu-te, Nu pregeta! La faptă, fiul meu, că iar Durerile-mi s-or l'ierbînta... Ajută-mă! Aşază-mă pe rug! Aşa se va sfîrşi
O dată chinul meu: cu însăşi viaţa mea!
HYLLOS
Eu vrerea ţi-o-mplinesc! Nimic mă va opri. O, tată, tu mi-ai poruncit! Eu mă supun.
(Convoiul, purtînd targa, se apropie în mers domol. Iole se iveşte în pragul palatului.)
HERACLES
Dar lasă zăbava, că iar mi s-o-ncinge
Durerea! Fii, suflete, tare
Şi buzele-mi prinde cu-o scoabă de fier cum

Se leagă cu ea două pietre,
Să nu scot vrun ţipăt! Voios fă isprava,
Şi chiar de te-ar umple de groază!

HYLLOS

Duceţi-l, prieteni! Şi fie-vă gîndul Mai blînd pentru mine, căci zeii-s
Făptaşii haini ai isprăvii de astăzi!
Şi zeii — şi ei — au vlăstare.
Din zeu el coboară. Dar zeii se uită
în tihnă la marea-i durere...
Ce fi-va, nu-i om care-ar şti-o. Dar astăzi
A noastră ni-e jalea- Ruşinea-i
A zeilor însă. Nu-i om ce-a-ndurat vreo
Mai grea ca a lui pătimire.

(Convoiul începe a se depărta cu paşi domoli.)

CORIFEUL

(către Iole)

Tu, tînără fată, tu **lasă-ţi** palatul
Şi pleacă! Morţi groaznice ochii-ţi văzură, Şirag de amaruri cumplite. Dar toate Purces-au de sus, de la Zeus!

(Corul se retrage urmat de Iole şi Hyllos.)